

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

Digressio 3. Scientias plures ex natura rei distingui: ad tex. com. 30.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

les disputans, eas definit vt separabiles, hoc est sine materia cōmemoratio. Quod scientiarum non est: quippe scientiæ omnes vt res considerant, ita definiunt: quia rerum naturas imitantur earumque exactam cognitionem querunt.

De altero genere, quod sola constat materia, nihil sanè apertè responderet: Sed naturalis illud esse iam dixerat, dum naturalem definitionem hoc nomine à Dialectica separauit; quòd hæc formā reddat, illa materiam. Verum si solā reddat materiam neque mechinent formæ, imperfecta nimirum est & manca: quippe forma semper in definitione, vt Themistius loquitur, principem locū tener. Ideoque deterior hæc definitio fuerit, quàm si sola proponeretur forma: & minus omnino quid sit domus exponitur, si domum dicas lapides esse, lateres, & ligna; quàm si ad arcēdas iniurias tegumentum esse definias. Forma namque præcipue cuiusque rei naturam constituit & significat.

Scientiæ
distinguitur
ex abstracti-
onibus.

Hinc tamen Philosophus occasione arripit ex abstractionibus scientias distinguendi. Minima omnium abstractio scientiæque planè omnibus necessaria, à rebus est singulis dumtaxat materiæve singulari. Quoniam res singulæ, vt caduca sunt & fluxæ, neque firmitatem vllam & constantiam habent, sic nulla scientia comprehendere possunt, sed contemnuntur ab omnibus. Hæc naturalis Philosophi abstractio est: qui ab hæc quidem & illa singulari materia, hæcque & illa operatione aut affectione considerationem auocat suam; vniuersam tamen materiam retinet, & quidquid siue de naturis, siue de actionibus, proprietatibus & affectibus rerum contemplatur, cum materia & per ordinem ad materiam contemplatur. Itaque quod ait (talis corporis & talis materiæ) non quasi de singulis intelligendum est, sed de genere vniuerso illius materiæ naturalis & sensilis, qua res in natura vel arte constant, & sine qua definire Dialecticus dicebatur. Vt si de ira sit sermo, tale corpus fuerit sanguis vniuersè nominatus; si de domo talis materia erit vniuersum lapidum, laterum, & lignorum genus: Eodemque in cæteris modo naturalis Philosophi semper est considerare materiam & cum materia; tum re, tum ratione.

Altero paulo maior abstractio est ab vniuersa etiam materia naturali & sensili, at ratione dumtaxat, non re. Hæc Mathematici est: qui ea quidem considerat, quæ in materia sunt neque ab ea separari ipsa possunt: rationis tamen vltur separatione, mentèq. (vt cum Philosopho dicam) de prædatu ea, quæ sunt materia; omnibusque circuncis, vt est in 11. Metaph. lib. cap. 3. quantum solum & continuum relinquit; eaque contemplatur per se, non quatenus talis corporis affectiones & accidētia sunt. Quantitatem enim accipit, quæ nusquam sanè nisi in naturali ac materiali corpore sensili reperitur; neq. per se ab eo separata coherere vltur potest: at non considerat eam velut illius corporis affectionem (hoc enim naturalis Philosophi est) sed per se, vt aliarum quarūdam proprietatum existit ipsa subiectum. Ita abstracte dicitur à sensili, non ab intellectu materiæ; dum quātitatem à sensili corpore separatam mentèq. comprehendam velut plurimarum proprietatum subiectum accipit. Propterea in tex. 6. lib. 3. de Cælo, Mathematicam scripsit Aristoteles ex ablatione, naturalia ex adiectione dici: quoniam illa separata à materia; hæc cum materia complicata intelliguntur.

A Tertia & suprema abstractio est rationis & rei; ab omni materia tum sensili tum intellectu. Hæc primus Philosophus vtitur, qui non iam separabiles, sed re ipsa separatas ab omni materia formas persequitur.

Naturali tamen considerationi tum materia; quamquam aliam illi similem & cognatam interponit Philosophus. Cum igitur naturalem Philosophi dixisset circa materiales affectiones vt cuiusmodi corporis & materiæ affectiones sunt versari; quotquot, inquit, non quatenus tales, alius. Alium autem, qui circa res materiales, non quatenus cum materia sunt, versetur, duobus modis interpretari licet: aut ad antecedentia respiciendo; aut ad subsequētia. Si ad antecedētia cum Simplicio respicias, Dialecticum intelligas, quem iam per solam formā sine materia dixerat definire. Sed tatius fuerit subsequētia respicere. Et Philoponus quidem artificem intellexit. Sed mihi videtur tres alios subiungere, qui de materialibus secus tractent, quàm naturalis. Quorum primus est artifex; qui non omnia, sed quædam suæ arti & operi efficiendo accommodata tractat (melius enim ita exponimus illud circa aliquas) quàm Simplicius circa accidētia formalisve accidētarias solū. Nāq. naturalis quoque accidētia cōsiderat; immò & Mathematici nō quatenus naturalia sunt & materiam ac formam interna motus principia habent, sed quatenus ab extrinseco principio moueri queunt. Duplexque artium genus significat, vt subobscurè Themistius admoner. Quarum alia materiam exornant, formam inducendo quamquam: vt faber, qui in lapidum, laterum, & lignorum materiam domus formam inducit. Alia defectum & inuolentiam corrigunt: vt medicus, qui humani corporis sanitatem & incolumitatem procurat, neq. illud vt naturale est considerat, sed vt artis suæ præceptis ac remedijs iuuari & conseruari potest. Alter est Mathematicus, qui materialium corporum affectiones cōsiderat, non vt eorum affectiones sunt, sed mentis abstractione vtens easque seorsim accipiens. Tertius primus Philosophus, qui non immaterialia modo entia separat atq. penitus formas; verum etiam in materialibus ipsis & corporis; de quibus naturalis agit, abstractam entis rationem perpendit: eaque cognoscit non vt naturalia sunt, neque vt materiam & formam velut naturas habent; sed vt species quædam entis sunt materiæque & forma tanquam principiis & partibus entis materialis constant. Quippe vt est in text. 2. lib. 4. Metaph. scientia, quæ agit de ente, de speciebus quoque entis & specierum speciebus agere debet: vniuersè nimirum & quoad communes entis, substantiæ, quidditatis & similitum notions, quæ in rebus omnibus ita continentur, vt peculiaris tamen & propria illarum notio, qua tales sunt, ad scientias alias pertineat.

B Tres alios præter naturalem de materialibus agere.

Tres alios præter naturalem de materialibus agere.

C Duplex artium genus.

Duplex artium genus.

Digestio 111. scientias plures ex natura rei distingui.

Quod si Antonius Bernardus intellexisset, non affirmasset in lib. 13. illius operis, quòd de singularis certaminis euerfionis promulgauit, vnicam esse, si rerū naturam spectes, omnium entium scientiam; et si ob doctrinæ commoditatem tres distinguatur. Scientiā enim vnā eam esse definiuit Philosophus in tex. 25. & 43. lib. 1. de posteriori Analyti, quæ vnus est obiecti sub vna formali ratione cōsiderati, quod neq. species sit, neq. principū, aut proprietatis obiecti alterius scientiæ: sed suas per se

species, partes, principia, & proprietates habeat, quæ sub eadem formalitate tractentur. Ideoq. in text. 20. cauet, ne de genere in genus de quoque vna in aliam scientiam trāscamus. Et in text. 23. 24. & 28. quædam ponit esse propria singularum scientiarum principia, quædam omnium communia: neque interrogacionem omnem, responcionem aut disputacionem cuiusvis esse scientiæ, sed singulas singularum proprias. Et omnino vbiq. scientiarum vnitatem ac distinctionem ex obiectis, principiis, & demonstrationibus petens, nimirum ex natura rei, non ex commoditate petit. Hinc in 6. Metaph. lib. cap. 1. & lib. 11. summa 3. cap. 1. Metaphysicam, Physicam, & Mathematicam, ex obiectorum diuersitate, aliq. & alio definiendi & considerandi modo distinguit: & illud; Si non fuerit aliqua alia substantia præter eas, quæ natura constant, ne prima scientia erit naturalis. Et si quæ fuerit substantia immobilis, illa erit prior, & illius scientia erit prima Philosophia. Et in 3. lib. de Anima tex. 38. scientia diuiduntur vt res. Rerum autem quædam ita essentiam habent in materia, vt sine illa nec esse nec definiti nec cognosci possint: alia in materia quidem existunt, absque materia tamen & cognoscuntur & definiuntur: alia demum nec materia habent nec ordinem ad illam essentialē significāt. Triaq. sūt ex natura rei obiecta diuersa, eodēq. abstractendi, definiendi, ac demonstrandi formæ. Primum rerum genus comprehendit mēs nostra cum sensu, alterum cum phantasia. Tertium vt est immaterialis profus natura.

Hoc quidē certē loco tum ex triplici abstractione diuersa, tum ex obiecto triplici, triplicique definiendi modo, distinctionē facit. Sed abstractio extrinseca est, nec significat quidquam, quod in obiecto cōsideretur: verum ratio quædam est & conditio, sub qua considerētur & cognoscantur omnia; potiusq. ad intellectum, quam ad obiectū pertinet. Et Mathematicæ omnes disciplinæ abstractione vtuntur eadē: Et moralis item scientia eandē, quā naturalis, abstractionē habet: quæ tamen diuersa scientiæ sunt; magisque à naturali moralis differt, quàm mathematicæ; cū illa practica sit, hæc theoretica. Intrinsicæ verò; formalis ratio, quæ in quoq. obiecto consideratur. Inde vt essentiam, sic vnitatem accipit scientia: & verò definiendi ac demonstrandi modum; definitioq. quæ demonstrandi principium est, ex cuiusq. rei essentia petitur. Ita in 4. Metaph. lib. text. 7. quædam esse dicitur generalis scientia à particularibus diuersa, quæ considerat ens vt ens est (hæc nimirū est formalis ratio, quæ in obiecto cōsideratur) reliquæ autem scientiæ illius aliquam sibi partem abscedunt, velut materiale obiectum; cui aliam quandam rationem formalem addentes à generali illa cōsideratione distinguuntur. At quoniam ens synonymū non est, ne quis crederet nullam de eo scientiā esse posse; ostēdit in text. 2. neq. omnino homonymū esse, sed ex eorū genere, quæ ad vnum dicuntur; de quibus scientia esse potest. Inde q. conficit, generalis illius scientiæ esse de omnibus entibus agere vt entia sunt: maximè tamen de substantia, quæ maximè & primū ens est. Agit igitur tum de ente vniuerso, dum entis proprietates ac generales diuisiones persequitur tum de speciebus entis, de ente materiali & immateriali, deq. substantia & accidente: tū de speciebus specierum entis, vbi entis immaterialis species, separatas mētēs; etisq.ue materialis, categorias decem contem-

Exponit
verba 4.
Met. 1. 2.

platur. Quæ tota consideratio est ratione & re à materia non sit abstracta; propterea tamen hæc scientia cuiusmodi abstractione dicitur vti; vel quod vniuersa hæc entis ratio, quam persequitur, est in quibusdam separata non sit, in aliis tamen cernitur separata; est que ad vtrumque in differens: vel quod præcipua & optima illius pars substantiæ sunt re ipsa materiæ omnis experte, separata in quā mentes. Nā si hanc ob causam Theologia vocatur, prima Philosophia, sapientia, diuinaq. scientia; quid ni etiam propter eandem re & ratione & materia dicatur abstracteres.

COMMENTARIUS.

Qvod enim ait Simplicius, ea Philosophi verba (primum Philosophum agere de separatis formis) non esse ad superiores illas & altiores substantias referenda, sed rationale illam animæ nostræ partem, quam solet mentem appellare: Neque tum iis constat, quæ ab eodem interprete in operis præmio posita sunt, scientiam de hac anima neq. primi Philosophi neque naturalis esse, sed inter vtramq. mediam: Neque cum ipsa rationali anima: quippe numero pluriū Philosophus loquitur: Neque demum cum iis, quæ aliis in locis traduntur. Et enim vbiq. dum primum Philosophum Aristoteles ait separata contemplari, separatas illas mentes significat. Naturalemq. inseparabiles formas vt inseparabiles sunt; Mathematicum inseparabiles vt mentes ac cogitatione separabiles; primū Philosophum vt re ipsa separatas contemplari asserit.

Itaque aut materialis tantum formæ aut formæ vniuersæ diuisionem hic factam fuisse dixeris. Si materialem duntaxat acceperis; ea vt est in materia, vniuersè consideratur à naturali; vt in tali, vel tali materia, ab artifice; vt autem ratione solum separabilis, à Mathematico; vt demū etiam re ipsa, à primo philosopho, dum in ea rationem entis, quæ per indifferentiam saltem abstracta est, contemplatur. Sin autem formam vniuersam diuisam fuisse volueris, postremum hoc mēbrum perspicuum magis fuerit, dum materiali & inseparabili forma in ceteros distributa, primo Philosopho relinquatur ea, quæ in diuinis mentibus re ipsa est separata. Quod enim hic de Ideis tanquam separatis formis Philoponus loquitur, neque Aristoteli videtur consentaneum, qui vbiq. Platonias illas formas est infectatus: neq. necessarium, vbi alia suppetunt separata Philosopho nostro formæ. Quamquam modus ille loquendi (quatenus separata; primus Philosophus) interpretationi priori fauere videtur; significareq. materialis formæ diuisionem fuisse; & eandem illam, quæ à naturali vt inseparabilis, & à Mathematico vt ratione separabilis, à primo quoque Philosopho vt re ipsa separatam considerari. At familiarè Aristoteli est, vt verè ait Philoponus, incipere à materialibus atque ad immaterialia & abstracta progredi & in iis terminare sermone.

Denique quod inter naturalem & artificem Philoponus discrimen agnouit, idem inter dialecticum & Mathematicum agnosci potest. Naturalis materiam vniuersam, artifex peculiarem quandā & sibi propriā inuenit: & mathematicus certā sibi præscribit formā, quantitātē, Dialecticus nullam determinatam, sed vniuersè formam omnem accipit. Immo quod in naturali & sententiā materia

Mathematica
prima &
metaph.
Exponitur
locus
ex 1.
Phys.
text. 20.

teria tractanda inter naturalem & artificem ait interesse; id ipsum inter Arithmeticum & Musicum, Geometricum & Astrologum seu Opticum interesse dixit in text. 20. lib. 2. Physic. dum intellectibilem materiam considerant. Arithmeticus namque & Geometra quantitatem uniuersam considerandam accipiunt; Musicus Astrologus, & Opticus non uniuersam, sed eam quampiam & determinatam. Hoc enim est, quod eo loco ait, Geometram considerare naturalem lineam; at non ut est naturalis; Opticum autem mathematicam quidem lineam, at non ut non mathematicam, sed ut naturalem. Quoniam Geometra lineam quidem considerat, quae in corpore naturali cohaeret; quippe nulla separata subsistit: at non ut est in eo corpore, sed cogitatione separatam. Opticus autem mathematicam sane lineam, hoc est non ut naturalis corporis affectionem, sed mente abstractam intuetur. Non tamen ut Mathematica est, hoc est uniuersam abstractam, quae admodum Geometra, sed ad corpus quodpiam contractam, nempe lineam solam visilem; et si eam non consideret ut existit in tali corpore, sed cogitatione abstractam ut communis fert Mathematica conditio. De Musica & Astrologia idem intelligas. Quam ob causam haec omnes inter Mathematicas disciplinas magis naturales esse dicuntur: non quod naturales magis sint, quam Mathematica, sed ex toto Mathematicarum genere ad naturalem magis accedant, quam illae, quae uniuersam quantitatem, non ad corpus aliquod naturalem contractam contemplantur. Et ideo in text. 2. lib. 6. Metaph. Mathematicae disciplinae nonnullae circa immobilia versari dicuntur, non tamen separabilia. Quoniam quaedam sunt a materia penitus absoluta, aliae inter has & naturalem quasi mediae: quae circa immobilia quidem versantur, dum quantitatem a materia sensibili & mobili abstractam intuentur, quantitatisque per se affectiones inquirunt: Non tamen separabilia: quod non ab omni abstractant materia, sed in certa quapiam considerent: Optica lineas in visu, Musica proportionem in auditu, Astronomia figuras, dimensiones & proportionem in Caelo. Verum de his nunc pluribus agendum non esse Philosophum admonentem audiamus.

TEXTVS.

Ἄλλ' ἰσχυροὺς εἶναι τὸ λόγῳ. Ἐλέγξω δὲ ὅτι τὰ πᾶσι τῶν ἰσχυρῶν ἀχρήσιμα τῆς φυσικῆς οὐκ ἐστὶν τῶν ζῴων, ἢ καὶ τῶν ἀθ' ἰσχυρῶν θυμῶν, καὶ ὁμοίως, καὶ ἄλλ' ὁμοίως καὶ μὴ δὲ ἰσχυρῶν.

Tex. 19. Sed redendum unde sermo. Dicebamus autem affectus animae inseparabiles esse a naturali materia animalium, quatenus tales sunt, ira & timor: & non quemadmodum linea & superficies.

COMMENTARIVS XXXI.

IN his fatetur Philosophus ab instituto se diuertisse non nihil, quaedamque per digressionem dixisse. Sed quamquam ea fuerint, duobus modis responderi potest. Aut enim ea duntaxat fuisse dicimus, quae postremo de triplici abstractione, naturalis, mathematici, & primi Philosophi, commemorauit: aut ea quoque quae in text. 16. de diuersis naturalis & Dialectici definiendi

modis adiunxit. Quippe ad rem praesentem satis alioqui esse poterat id, quod in text. 15. fuerat dictum, affectus animae rationes in materia esse, definiendasque cum materia, & naturali philosopho de huiusmodi anima agendum esse. Quare duobus illis adiunctis, quae ad uerbiorem doctrinam planioremque explicationem faciebant eius, quod agebatur; ad illud ipsum planè sermonem reuocat. Atque affectus animae repetit ab animalium materia, hoc est aut a sanguine ante commemorato, aut omnino ab organico corpore, quod anima subiectum est & ut materia, inseparabiles esse. Inseparabiles inquam non modo re, sed & cogitatione ac definitione: & non quemadmodum linea & superficies cateraque huiusmodi mathematica, quae cogitatione saltem separantur & absque sensibili uilla materia definiuntur, etsi nusquam separata existant, linea est longitudo latitudinis expertis, & superficies, quae longitudinem & latitudinem tantum habet. Non enim & definit naturalis iram aut timorem; sed ut antea dictum est, cum sanguinis, cordis, & omnino animalis corporis ceu materiae commemoratione.

Nec satis philosopho fuit naturalem nominare materiam, sed animalium quoque materiam, dixit. Quoniam duplicem antea materiam nominauerat, tum sanguinè & cor, in definitione irae; tum lapides, lateres, & ligna, in definitione domus: neque naturalem solum sed artificem circa naturalem materiam versari dixerat: debuitque sermonem contrahere ad eam materiam, a qua inseparabiles esse animae affectus affirmantur. Fortasse etiam illud spectauit, ut hac oratione significaret, animae affectus hosce, non solius animae proprios, sed cum corpore ite communes & omnino totius animalis esse: propterea uoluit animalia quoque nominare.

At quid illud est, quod dicit (quatenus tales sunt)? Sanè de affectibus dicit, sed Philoponus animam opinatus duplex habere corpus, ut & in totius operis praefatione posuit, & alibi saepe repetit, unum spirituale atque inseparabile; alterum crassum hoc & sensibile, quod oculis cernimus & palpamus manibus, a quo separari possit: iram ex affectibus unam accipiens, eam dixit & in ratione esse, & in spiritu, & in hoc crasso & palpabili corpore. Nam ratio spiritui uitionem imperat, & spiritus circa cor sanguinem mouet. Non secus, quam Rex imperet duci, duxque militibus, & additum uoluit (quatenus tales sunt) ut intelligeres quamnam is iram inseparabilem diceret.

Quae namque est in ratione, ab omni corpore separabilis est: quaeque in spiritu, si non ab omni, ab hoc certe crasso & terreo corpore separatur. Propterea dixit (quatenus tales) hoc est quatenus crassi huius corporis affectus sunt. Est enim sanguinis feruor in corde.

In quibus Philoponus multa peccat. Primum quod de sola anima nostra interpretetur illud, quod animalibus uniuersè conuenit. Non enim solus homo commouetur ira, nec ratione participat animalia caetera, spirituale corpore separabili. Deinde quod aetherium illud & spirituale corpus adiungat animae, quam solius organici corporis actum esse Philosophus uoluit. Tum quod iram in ratione ponat, quam sentientis & irrationalis partis affectum & ideo bestiis quoque communem esse constat. Praeterea quod iram, quae in ratione dicitur, separabilem esse affirmet: cum iram

Opinio de duplici anima corpore.

Opinio de ratione & separabili. Confutatio.

non propriam, sed communem operationem, & ideo inseparabilem, Aristoteles fecerit: deque sola intellectu dubitauerit, num sit propria solius animæ operatio, quæ sola separata animæ vix concedatur. Tantum abest, ut iram cum spiritali quoque corpore separabilem esse putauerit. Sanè in tex. 15. affectus omnes vniuersè pronuntiauit inseparabiles à materia esse, & cū materia definiri: Iramque in specie motum esse definiuit talis corporis aut partis: crassi nimirum & terrei huius corporis. At si hæc est eius natura, hæc definitio: absque hoc omnino crasso & terreo corpore intelligi & esse nequit. Hocque tandem sibi voluit illa verba (quatenus tales sunt) hoc est quatenus materiales & corporei planè affectus existunt. Continèturque hæc verba quasi rationem eius, quod dicebat, inseparabiles eos esse: quoniam inquam tales sunt, hoc est materiales & corporei affectus.

*affectus
animæ
velut
lumen.*

Satis accommodato videtur Simplicius exemplo luminis: quod tum solis est ut efficientis causa, tum aëris ut patientis. Sic enim affectus excitatus ab anima deriuatur in corpus, quod affectu illo commouetur. Verbaque illa (quatenus tales sunt) addita fuisse putat ad differentiam rerum mathematicarum, quæ quatenus tales sunt intelliguntur absque materia: ira enim & huiusmodi affectus materiam semper secum trahunt.

Vnde planius iam illud euadet, quod antea dicebatur, dialecticas definitiones inanes esse, quæ formam sine materia accipiunt. Naturalia siquidem materiam postulant, non modò ut sint sed etiã ut intelligantur: forma sine materia soliditatem nullam habet. Et dialecticus definitionem omnem, si modò probabilitatis speciem habeat, statim accipit disputando.

Veterum opiniones de Anima. Cap. 2.

TEXTVS.

*Επισημάνει τις τὴν ἀνάγκην, ἡ ἀναγκὴν ἅμα διαπισθῆναι
Tex. 19. πῶς ἂν εὐπορεῖν δεῖ, ἀναγκασθῆναι τὰς ἑσπερίων δόξας συμ-
πλεγμένους ἕσθαι ἢ πῶς αὐτῶν ἀποδείξαι. ὅπως τὰ μὲν ἰσ-
χυρὰ ἀεὶ καὶ ἀσθενῆ, ἢ ἢ μὴ πᾶσι, ἢ τῶν ἐλασθῆναι
ἴδω.*

Considerantes autem de anima necessarium simul dubitantes de quibus abundare oportet: recedentes priorum opiniones complecti, quotquot aliquid de ea enuntiarunt. Vt rectè quidem dicta accipiamus: si quid verò non rectè, hoc caueamus.

COMMENTARIVS XXXII.

Totius futuræ de anima disputationis velut præmium hætenus præmisit Philosophus. Iam rē ipsam aggrediens, eorum qui ante ipsum de anima Philosophati fuerant, commemorandas sibi opiniones proponit, quò accurata magis & omni ex parte absoluta tractatio sit. Nihil enim est in vniuersa natura melius anima, nihil scitu dignius, & verò etiam iucundius.

Qui ante Aristotelem de anima Philosophati fuerant, tū in eo peccauerant, quòd non vniuersè de omni anima, sed de aliqua illius parte loquuti essent: tum in eo, quòd aut nihil dixissent, quod non dicam verum, sed ne vero quidem simile esset: aut quidquid illud fuit, tam

obscurè, inuoluted, & improprie significarunt: ut minime quid anima esset intelligi satis posset. Aristoteles in reliquis omnibus naturæ partibus peruestigandis admirabilis, in animæ natura & vniuersè & speciatim euoluenda, apertaque & propria oratione explicanda fuit planè diuinus.

Veterum autem philosophorum opiniones anteque examine quid sit aut non sit anima cognoscatur. Nam ita intelligetur eam non esse corpus, sed in corpore sensus & cognitionis omnis ac notionis principium: neque harmoniam etiam corpoream compositionemve aut permixturam qualitatum proportionem, in quadam tamè proportionem ac mediocritate consistere, nec nisi in corpore certo tēperationis genere prædico cōseruari: neque demum elementum esse aut ex elementis, sed vt rationem & formam ex elementis permixti corporis: quæ vna cū sit, plurimum omnino ac diuersarum facultatum principium existit: atque ita partim vnam esse, partim multiplicem: vnam substantia, multiplicem facultate atque operatione.

Quod autem ait considerantibus de anima dubitandum esse de iis, quibus abundare oportet, superiora nimirum respicit, summoque copendio rationem indicat cur polioxior hætenus præmio vsus tot de anima dubitationes propulerit: quoniam eorum, quæ proposita fuerunt, cognitione abundare oportet eum, qui anima scientiam quærit. Itaque dubitatio inuestigationis & scientiæ principium est; atque ex admiratione & ignoratione (vt est in præmio Metaph.) ortum habuit omnis philosophia. Hoc sibi vult Philosophus, cū indigentia abundantiæ ait principium esse. Quippe in 5. Moralium ad Nicomachum lib. cap. 5. indigentiam scripsit philosophus omnia continere; rerumque permutationem, quæ indigentia subueniret, in homines inuexisse. Et in 7. Polit. cap. 10. indigentiam, quæ ad vltimam vitam necessaria sunt, primūm docuisse; tum illis reperitis additionem ad commodiorem & politorem viuendi formam fuisse factam. Idem & in scientiis ex ignoracione ac dubitatione velut intellectus inopia & egestate accidit; sensimque ad incrementum & perfectionem ventum est.

Posiunt & illa verba respicere consequentia, quæ de veterum opinionibus subiiciuntur. Varietas namque opinionum dubitationem adfert: accipitemque ac suspensam sententiam facit, dum cui potissimum adhareat animus non facile videt. Ad veritatem tamen cognoscendam plurimum habet emolumenti; dum examinantur singulæ, quàmque firmis argumentis vnaqueque nitatur attenta consideratione ponderatur. Quod facturum se pollicetur philosophus, dum quæ rectè dicta fuerint, sibi sumenda, quæ verò non rectè, cauenda & reiicienda proponit. Cum enim philosophus nil aliud quàm veritatem propositum habeat, tum cauere ab illis debet, quæ à veritate sunt aliena; neque amicos modò sententias, sed sua etiam dicta resellere, siquid melius inuenierit: tum veras sententias admittere, à quocumque fuerint pronuntiatæ; neque affectu erga sectam vllam aut auctorem duci.

Maxima scientiæ nostræ pars est, ut quid alij dixerint non ignoremus; doctrinaque magis, quàm inuentione, constat. Non enim tanta est